

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ז אייר תשפ"א

מסכת יומא כ"ח-ל"ד ♦ מעשרות ב', ז' - ג', ד'

גליון מס' 1146

השבוע בגליון

- ♦ להחליף את החלות לפני ברכת המוציא
- ♦ העובר למצווה אחרת, יחזור לראשונה?
- ♦ לשכה בבית המקדש שנקראה על שם מכשף
- ♦ מכשף שחזר בתשובה
- ♦ מחילה תחת הר הבית

- ♦ מנחה גדולה או מנחה קטנה?
- ♦ זמן מנחה לפי זמן הקרבת התמיד בפועל
- ♦ עדיפות לתפילה בעת שרוב הציבור מתפלל
- ♦ קיים אברהם אבינו - ערובי תבשילין, תחומין או חצרות?
- ♦ צעדיו הרחבים של אברהם אבינו ע"ה

- ♦ אין מעבירין על המצוות - שתי החלות של שבת קדש
- ♦ מדוע בוצעים את החלה התחתונה?

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

תורה מגנא ומצלא

מלחמת העולם הראשונה. תוהו ובוהו שורר בעולם. צבאות ענק מתקדמים ונסוגים לחילופין תוך כדי חילופי אש כבדים הזורעים שמות ומחוקים ערים. מליוני אנשים נמלטים מבתיהם כשבגדיהם לגופם ונוודים על טפם ועל נשיהם בין אזורי הקרבות כצאן ללא רועה. איש אינו יודע מה ילד יום וכמה זמן יארך עד שיתהפך הגלגל לטובתה של אימפריית ענק זו או אחרת.

היתה זו גרמניה שהשיגה באותם שבועות נצחונות מזהירים בשדה הקרב וחילוליה האדירים התקדמו בתנופה לעבר ליבה של רוסיה הגדולה.

בשעת ליל מאוחרת חנה צבא רוסיה ליד העיר טבריק, לאגור מנוחה לקראת היום הבא. שומרים הוצבו הכן כדי להתריע על כל כוונה של האויב לתקוף במפתיע. ריח שריפה נישא באוויר ודי היה בניצוץ קטן שיבליח באפילה, וכל האזור היה הופך לשדה קרב קטלני.

דף כח/ב אמר רב ספרא צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי

מנחה גדולה או מנחה קטנה?

במסכת ברכות (כו/ב) מבואר, כי התפילות נתקנו על ידי האבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב. רבי יהושע בן לוי מוסיף, כי הן סדורות כנגד קרבנות הציבור: שחרית כנגד קרבן תמיד של שחר, תפילת מנחה כנגד קרבן תמיד של בין הערביים, ותפילת ערבית כנגד איברי הקרבנות הקרבים כל הלילה.

קיימת מחלוקת בין הראשונים על המועד המועדף לתפילת מנחה.

כידוע, זמן תפילת המנחה הוא מחצי שעה [זמנית] אחר חצות היום (עיי'ן שער הציון סי' רל"ג ס"ק ח', שנסתפק אם חצי שעה זו היא זמנית, וע'ע בספר אישי ישראל פרק כ"ז ס"ק ה) ועד שקיעת החמה. זמן תפילת המנחה נחלק לשני חלקים שווים: תפילה בחצי הראשון של זמן המנחה מכונה "מנחה גדולה", ותפילה בחצי השני מכונה "מנחה קטנה".

רבתינו הראשונים נחלקו מתי הזמן העדיף לתפילת מנחה - האם לכתחילה יש להתפלל דווקא "מנחה קטנה", או שמא גם זמן "מנחה גדולה" הוא לכתחילה.

מחד גיסא, זמן מנחה גדולה הוא הזמן המקורי להקרבת קרבן התמיד, וכבר מעת זו ראוי להתפלל מנחה. מאידך גיסא, הן חכמים תיקנו שיקריבו את תמיד של בין הערביים לאחר השעה התשיעית ומחצה, כדי שיהא סיפק להקריב נדרים ונדבות במשך היום, שהרי אין מקריבים קרבנות לאחר קרבן תמיד של בין הערביים.

זמן מנחה לפי זמן הקרבת התמיד בפועל: הרמב"ם (הל' תפילה פ"ג הל' ב') הוא ראש וראשון לסוברים כי תפילת מנחה גדולה אינה אלא בדיעבד! שכן, זמן הקרבת קרבן התמיד בפועל היה משעה תשיעית ומחצה, ולא אמרו חכמים שהמתפלל מנחה גדולה יצא ידי חובה, אלא מפני שבערב פסח היו מקדימים את הקרבת קרבן תמיד של בין הערביים, כדי לאפשר להקריב את קרבנות הפסח. כשיטתו נוקטים ראשונים רבים, וכן פסק השולחן ערוך להלכה (או"ח סי' רל"ג סעיף א): "מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה, יצא. ועיקר זמנה מט' שעות ומחצה".

זמן מנחה לפי זמנו המקורי של התמיד: ואילו הרא"ש (שו"ת כלל ד' סי' ט), וראשונים נוספים (ראה ביאור הגר"א על השו"ע שם) חולקים וסוברים, כי הזמן הראוי לכתחילה לתפילת המנחה, הוא כבר החל משש שעות ומחצה, כנגד הזמן המקורי של הקרבת קרבן תמיד של בין הערביים.

צעילוי נשמת

הר"ר **רפאל חוזינוב** ז"ל
ב"ר אשר ז"ל
ומרת מלכה ע"ה
נלב"ע כ"ז באייר תשס"ד
תנצב"ה

צעילוי נשמת

מרת **חנה פייגא גרוס** ע"ה
בת הר"ר יקותיאל יהודה נוימן זצ"ל
נלב"ע כ"ט באייר תשנ"ה
מרת **יוטא ביילא לוינגר** ע"ה
בת הר"ר צבי פרידמן זצ"ל נלב"ע כ"ט באייר תש"ן
תנצב"ה
הונצחה ע"י ר' שלום גרוס ה"ו ורעייתו
מרת פנינה פרל תחי' לבית לוינגר - פתח תקוה

צעילוי נשמת

מרת **רחל פריי** ע"ה
ב"ר ניסן ז"ל
נלב"ע ב' בסיון תשס"ו
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **לאה עמאר** ע"ה בת רחל ע"ה
נלב"ע כ"ו באייר תש"ע **תנצב"ה**
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

לכאורה, קיימת הוכחה ברורה מסוגייתנו לשיטה זו. גמרתנו אומרת כי אברהם אבינו, אשר קיים את כל התורה כולה, התפלל תפילת מנחה בזמן שהכתלים מתחילים ליצור צל מפני השמש, הוי אומר: חצי שעה אחר חצות היום.

על ראייה זו, משיב הפני יהושע (שבת ט/ב ד"ה "הי סמוך") בכפליים. ראשית, בזמן אברהם אבינו עוד לא תקנו חז"ל שזמן הקרבת התמיד בפועל יהא משעה תשיעית ומחצה, לפיכך אברהם אבינו הזדרז להתפלל במועד הקרבת קרבן התמיד. ברם, לאחר תקנת חכמים לאחר את הקרבת התמיד, אנו מכוונים תפילתנו כנגד מועד זה.

עדיפות לתפילה בעת שרוב הציבור מתפלל: זאת, ועוד: יש להעדיף להתפלל מנחה קטנה, מפני שבזמן זה רוב הציבור פנוי לתפילה, וראוי לאדם להתפלל עם כלל הציבור (ראה ברכות ח/א). ברם, אברהם אבינו התפלל יחידי... [וראה שפת אמת בסוגייתנו].

נוכחנו, איפוא, כי גם בזמני תפילת המנחה יש זמן "לכתחילה" ויש זמן "בדיעבד". בעל ערוך השולחן (שם, סעי' י"ב) מבהיר, כי בשונה מיתר ההלכות בהן נאמר "לכתחילה" ו"בדיעבד", שחובה לעשות ככל האפשר כדי להמנע מ"בדיעבד", הרי שבתפילת מנחה "אף לכתחילה יכול להתפלל מנחה גדולה כשצריך לה, כגון, שרוצה לאכול וכיוצא בזה, ואין זה כלכתחילה ודיעבד שבכל הדברים, דלכתחילה אסור. ובכאן אינו כן, אלא כלומר, דאם אין לו איזה דבר שטוב לו יותר המנחה גדולה, טוב שיתפלל יותר מנחה קטנה. אבל אם יש לו איזה סיבה קלה, יתפלל מנחה גדולה."

[ראוי לציין, כי מדברי הראשונים שהוזכרו עולה, כי אין כל דיון על כך שזמן "מנחה קטנה" הוא לכתחילה, ולא נחלקו הראשונים אלא אם גם "מנחה גדולה" היא לכתחילה. ברם, בשו"ת הרי"ף, סי' ש"כ, משמע, כי זמן "מנחה גדולה" הוא לכתחילה ורק מי שלא התפלל "מנחה גדולה" רשאי להתפלל עד הערב. וכן כתב להדיא בחידושי וכללות הרי"ה, לגאון רבי זאב הלוי זצ"ל, מגאוני הדור בתקופת הנוב"י, דיני ק"ש סי' ט' אות ה'].

דף כח/ב קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין

קיים אברהם אבינו - עירובי תבשילין, תחומין או חצרות?

"קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר (בראשית כו/ה): 'עֵקֵב אָפֶּסְרָא שְׁמַע אֲבְרָהָם בְּקֶלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצּוֹתַי חֻקוֹתַי וְתוֹרוֹתַי'. כך אומרים האמוראים בגמרתנו, שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה. אפילו מצוות עירובי תבשילין שהיא מדרבנן [עירוב תבשילין נעשה בערב יום טוב שחל ביום שיש, על ידי נטילת פת ותבשיל - לכתחילה - וייחודם לאכילה ביום השבת, כדי להתיר את הבישול ביום טוב עבור שבת. במסכת ביצה נחלקו אמוראים בטעם התקנה. יש אומרים, שהעירוב נועד להזכיר לאנשים שאין לבשל ביום טוב עבור יום חול אלא עבור שבת, כלומר, עיקר התקנה עבור יום טוב. ויש אומרים, כדי שיזכור לברור מנה יפה לשבת, כלומר, עיקר התקנה משום כבוד השבת, והלכה כדעה הראשונה].

דברי חז"ל הללו מובאים במספר רב של מדרשים (ראה למשל בראשית רבה פמ"ט), ומפרשים רבים התחבטו בשאלה, במה נתייחדה מצוות עירוב תבשילין המצויינת ש"אפילו" אותה קיים אברהם אבינו ע"ה.

ריטב"א מבאר כי לדעת רבא הסובר שמצוות עירובי תבשילין, שנועדה להזכיר לאדם לברור מנה יפה לשבת קודש, מיוחדת בכך שבאה לזכרון בעלמא, ואף חז"ל הקילו בה בדברים אחדים - ציינו חז"ל כי אפילו מצווה מעין זו שמר אברהם אבינו.

ואילו בעלי התוספות (על התורה) מביאים מדרש, כי אין הכוונה למצוות עירובי תבשילין אלא למאכלי בשר וחלב שהתערבו זה בזה. כלומר, מן התורה נאסרה אכילת מאכלי בשר וחלב שבושלו יחד, וחכמים הוסיפו לאסור כל בשר וחלב המערובים זה בזה. ציינו, איפוא, חז"ל, כי גם מצווה מדרבנן זו, שמר אברהם אבינו. אמנם, מצוות רבות מדרבנן שמר אברהם אבינו, אך חז"ל ציינו דווקא את זו, מפני שלדעת המדרש, כאשר אברהם אבינו הגיש למלאכים "חמאה וחלב וכן הבקר" (בראשית יח/ח), הוא הביא לפניהם תחילה חמאה וחלב ורק לאחר מכן את בן הבקר, כדי שלא יאכלום יחד. לפיכך, ציינו חז"ל הלכה שיש ראייה מן הפסוק כי נשמרה על ידי אברהם אבינו (עיי' תו"ש בראשית שם מאמרים קי"ז וקכ"ג ובהערות).

עירובי תחומין שהפכו לעירובי תבשילין: ברם, בשם הגאון מוילנא זצ"ל ואחרונים נוספים נמסר, כי לאמיתו של דבר שיבוש יש כאן. יש להגיה ולתקן "...ואפילו עירובי תחומין". השיבוש החל מפני שבגירסאות הגמרא העתיקות היה כתוב "ואפילו ע"ת", ובא המדפיס או המעתיק שלאחריו ופתח את ראשי התיבות כעירובי תבשילין תחת עירובי תחומין.

הצידוק לגירסה זו הוא, שהוכחת חז"ל כי אברהם אבינו קיים את כל התורה, נסמכת גם על תחילת הפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקולי", ומכאן למדו חז"ל, שהכוונה לרבות עירובי תחומין שתלויים בעקביו ובפסיעותיו של האדם (ראה הגהות מהר"צ חיות כאן, קול אליהו להגר"א, דברי דוד ל"ט"ז פרשת לך לך, ועוד רבים). אכן, נוסח זה ממש מועתק בתשובת הרשב"א (ח"א סי' צ"ב) ובספר האשכול (הל' תפילה ס"ו).

צעדיו הרחבים של אברהם אבינו ע"ה: ומדוע הדגישה התורה דווקא את זהירותו בעירובי תחומין? בספר מבשר שלום (מובא במאורה של תורה, עמוד פ"א) מצביע המחבר על מאמר חז"ל במדרש (בראשית רבה, מג/ד), המפליג בגודל פסיעותיו של אברהם אבינו עד כדי אורך רב מאד! רבותא היא, שבכל זאת נזהר מלצאת מחוץ לתחום.

אולם יש שטענו כי שתי הגירסאות נכונות ויסודן במדרשים שונים, ולא עוד אלא שבפירוש רבינו בחיי לתורה (תולדות נו/ה) מובא בשם המדרש - "קיים אברהם אבינו עירובי תבשילין ועירובי תחומין".

לפתע הבחינו תצפיתני הצבא הרוסי בקרן אור זעירה הבוקעת מביתו של אחד מתושבי העיירה המואפלת. פלוגה שהוצבה בראש הגדוד דרוכה למשימות מיוחדות, הוזנקה אל עבר הבית כדי לעצור את המרגל המאותת לאוייב על מקום המצאם. בתוך דקות ספורות הוקף הבית בעשרות חיילים חמושים, בעוד מפקד הכח פרץ פנימה בראש אנשיו.

אל מול עיניהם הנדהמות של המפקד וחייליו נתגלה יהודי קשיש, בעל הדרת-פנים, רכון ליד שולחן עתיק על ספר משנה תורה להרמב"ם וכל ישותו מרוכזת בספר המהוה שלפניו, כאומר: מה לי ולמהומה העולמית? היה זה רבי אהרן מטבריק, רבה של העיר שנודע ברבים בגאונותו האדירה ובשקיפתו העצומה.

מפקד הפלוגה שמיהרה לשוב בשלום לבסיסה לא יכל לתת את דעתו באותה עת ולהחליט אם יהודי זה מרגל אם לאו, וכדרכן של החלטות בשעת מלחמה המוכרעות לחומרא, פקד על חייליו להוציאו להורג על אחר באשמת ריגול.

רבה של טבריק, אשר ידע והכיר את אכזריותם הרבה של צבאות הצאר הרוסי, השיב לחיילים הנדהמים: אם אכן נגזר עלי ממרום להיות מוצא להורג, מקבל אני עלי את הדין באהבה. אך בקשה אחת יש לי אליכם, ואנא מלאו נא את בקשתי האחרונה בחיוב. אני עסוק כרגע ראשי ורובי בביאור הלכה תמוהה ברמב"ם, במטותא מנייכו המתינו לי מעט עד אשר אבהיר לעצמי את משמעות הקטע המוקשה!

גם הר"ד ישראל, מגיד שיעור מירושלים לא מוותר.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

לתדהמתם של החיילים לא היה גבול. הדבר היה למעלה מקצה השגתם. הנשמע כדבר הזה? קריאה בספר מצהיב כשרובה טעון צמוד לרק? אך דא עקא, פליאה זו היא שהביאתם להיענות בחיוב לפנייה נאצלת ז.

בדקות מסמרות שער אלו, בעוד שעון החול הולך ואזל, התעמק רבי אהרן בספרו, כשלגבו מכוונים רובים ועיניים משגיחות. לפתע התחולל מפנה מפתיע במצב הצבאי באזור. קול התותחים ההולך וקרב הבהיר לניצבים כי הגרמנים פתחו כפי הנראה במתקפת מחץ רבתי והם קרובים ביותר. החיילים המפוחדים לא השתהו ונמלטו במהרה על נפשם כל עוד רוחם בהם. רבה של טבריה הגאון רבי אהרן, נשם לרווחה, הודה להקב"ה שהצילו ממות בטוח, והמשיך להגות בדברי הרמב"ם.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. טל: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כח/ב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה **"זכר ליציאת מצרים" אצל אברהם אבינו** אמרו גדולי בריסק: אף מצוות שהן זכר ליציאת מצרים קיים אברהם אבינו, כגון, קרבן פסח. הא למדת ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא". לא מפני שהיתה יציאת מצרים באו המצוות שהן זכר לה, אלא ההיפך,

הדברים עולים יפה עם הנאמר בסוגייתנו, כי העובדה שאברהם אבינו שמר את כל התורה, נרמזת גם במילה "תורת" - תורה אחת שבכתב ותורה אחת שבעל פה. מלה זו כצורתה מופיעה עוד על אודות מייאון בני ישראל לקיים את מצוות השבת - "עד אנה מאנתם לשמר מצוותי ותורת" (שמות טז/כח). והנה באותם פסוקים נרמזו גם עירובי תבשילין - "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו" (שם/כג, כאמור בביצה טו/ב), וגם עירובי תחומין - "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (שם/כט, כאמור בעירובין נא/א). הרי ש"תורת" כוללת את שתי המצוות הללו, ואליהן כיוונה התורה באמרה, שאברהם אבינו שמר וקיים "מצוותי חקותי ותורת" (המאור הגדול תולדות, בהערה, ועיין עוד בנין אריאל תולדות).

יש לציין כי במדרשים אחדים נאמר, שקיים אברהם אבינו **עירובי חצרות** (מדרש תהילים, פ"א, ועיין גם מדרש רבה בראשית פס"ד פיסקא ב). בקשר לכך מובא ביאור מרתק ביותר. לדעת רבי אליעזר בן יעקב אין צורך בעירובי חצרות, אלא אם גרים שני ישראלים יחד, ואילו ישראל בודד הדר עם נכרים אינו זקוק לכך (עירובין סא/ב). הואיל ואברהם אבינו היה הישראלי היחיד, לא היה זקוק לעירובי חצרות לשיטה זו. החידוש הוא שאף על פי כן הקפיד בכך [המאמר בגמרתנו, הוא, איפוא, כדעת האמוראים הסוברים שלהלכה לכתחילה יש לערוך ערובי חצרות אף ליהודי אחד הגר בין נכרים, ורק בדיעבד מקילים בה כרבי אליעזר בן יעקב. ראה שם סב/ב. פרדס יוסף, תולדות שם].

דף לג/א אין מעבירין על המצות

אין מעבירין על המצוות - שתי החלות של שבת קדש

"אין מעבירין על המצוות".

כלל מפורסם זה עורר דיונים הלכתיים רבים בנושאים שונים, ובמאמר זה נתמקד ב"לחם משנה" של שבת קודש.

הכלל "אין מעבירין על המצוות" קובע, כי כאשר מזדמנת אפשרות לקיום מצווה, אין לנטשה, אף לא מתוך כוונה לקיימה מאוחר יותר בחפץ אחר או במקום אחר. הדברים אמורים הן לגבי עזיבת המצווה כדי לעסוק בדבר חולין (פסחים ס"ד; ראה טורי אבן, מגילה ו/ב), והן לגבי עזיבת המצווה כדי לעסוק במצווה אחרת. כך אנו נוהגים בכל יום בנרתיק הטלית והתפילין, שיש להניח את הטלית קרוב לפתח הנרתיק, כדי שבעת הכנסת היד לנרתיק, נפגוש בטלית תחילה, שאותה צריכים ללבוש לפני התפילין. והיה אם ידו של אדם תתקל תחילה בתפילין ובכל זאת יניח את הטלית, הרי הוא מעביר על המצוות, על מצוות תפילין (שולחן ערוך או"ח סי' כ"ה סעי' א).

הכלל אין מעבירין על המצוות תקף גם לגבי אותה מצווה עצמה, שיש לקיימה במקום הראשון שבו אפשר לקיימה, ולא לדחות את קיומה למקום אחר (מנחות סד/ב ועיין תוספות מגילה ו/ב ד"ה מסתבר בשם י"מ; ברכי יוסף או"ח סי' כ"ה; ועיין מגן אברהם או"ח סי' קמ"ז ס"ק י"א). וכגון, הקוצרים תבואה עבור מנחת העומר [הקרבה בט"ז בניסן], קצרו מהשעורים הקרובות לירושלים, מפני שני טעמים, ואחד מהם הוא, שאין מעבירין על המצוות.

מדוע בוצעים את החלה התחתונה? לאור כלל זה יש לברר את המובא בשולחן ערוך (או"ח סי' רע"ד סעי' א'), כי בשבת קודש, עת מברכים 'המוציא' על שתי חלות, יש לבצוע את התחתונה. לכאורה, הואיל והחלה העליונה קרובה יותר, יש לקיים בה את המצווה ולבצוע אותה. שאלה זו מעלה הב"ח (טור סי' רע"ד) הכותב: "ואני תמה, שיעבור על דין התלמוד דאין מעבירין על המצוות". הסברים רבים נאמרו בדבר, להלן שניים מהם.

להקריב את החלה התחתונה: הט"ז כותב כי אפשר לפתור את השאלה באופן פשוט, על ידי שנייה את החלה התחתונה כשהיא קרובה אליו יותר מהחלה העליונה. כך, מלכתחילה יש לבצוע על התחתונה, ואדרבה, אם יבצע על העליונה יעבור על "אין מעבירין על המצוות"...

להחליף את החלות לפני ברכת המוציא: המגן אברהם (סי' רע"ד ס"ק א') כותב, כי בשעת הקידוש יניח למעלה את החלה אותה ברצונו לבצוע, ורק בשעת המוציא יחליף ביניהן. ככל הנראה כוונת דבריו היא, שאף על פי שכעת בוצע על התחתונה, אינו עובר על "אין מעבירין על המצוות", לפי שזו כבר היתה העליונה וחלה החובה לקיים בה את המצווה.

העובר למצווה אחרת, יחזור לראשונה? ראוי לציין כי סברה זו נתונה בויכוח סוער בין הפוסקים, אם אכן אדם שנהג שלא כדון והתחיל בעשיית המצווה השנייה ישוב לקיים את הראשונה. יש סוברים, כי אחר שחל דין לקיים המצווה בחפץ מסוים, בו תקויים המצווה, גם אם לאחר מכן נתקל האדם בחפץ אחר קרוב יותר (טורי אבן שם). ויש חולקים, כי לעולם הולכים אחר רגע קיום המצווה (דברי מלכיאל סי' ח).

להפוך את החלות לאחר הרמתן: קיימת אפשרות נוספת להבין את דברי המגן אברהם, כי אכן יסמן לבציעה את החלה העליונה, ובשעה שמרים את שתי החלות כדי לברך עליהן, יהפכן, כך שהעליונה תהיה התחתונה, וכך יברך עליהן. טעם הדבר, לפי שכאשר החלות בידינו אין נחשבת אחת מהן קרובה יותר לקיום המצווה, כפי שאנו אומרים על החלות הנמצאות על השולחן, שהעליונה קרובה יותר [עיין בספר עבודת מקדש, מנחות סד/ב, וזו דעת המשנה ברורה שנקט בסי' כ"ה ס"ק ה' כדבר פשוט, שאינו חוזר למצווה הראשונה, וכאן ציטט את דברי המגן אברהם].

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מ"ן שר התורה מ"ן ראש הישיבה
הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764*

דף לה/א מאי פרוה... אמגושא

לשכה בבית המקדש שנקראה על שם מכשף

אחת הלשכות בבית המקדש כונתה "לשכת בית הפרוה". את פשר הכינוי מסבירה הגמרא: "מאי פרווה? אמגושא". כלומר, פרוה הוא מכשף שעל שמו קרוייה הלשכה. הפלא ופלא. לגבי זהותו של מכשף זה רבו הדעות.

הלשכה נבנתה על ידי כישוף: רבינו עובדיה מברטנורא (מדות פ"ה משנה ג') מפרש, כי פרוה זה בנה את הלשכה על ידי כישוף. אך פירושו לא התקבל על לבו של רבי יום טוב הלר, בעל תוספות יום טוב: היתכן שבבית המקדש יותירו על כנה לשכה שנבנתה באמצעות כישוף?!

פעולות הנדסיות מסוככות שנראו ככישוף: מפני כך מפרש בעל תפארת ישראל (שם, אות כ'), כי אין מדובר בכישוף ממש, אלא בגג לשכה זו היה מקווה לטבילה. אין אפשרות להטהר במקווה שממיו שאובים, היינו, מים שהובלו אל המקווה באמצעות כלים, אלא רק במקווה שמים זרמו לתוכו מעצמם. כאשר ממקמים מקווה במקום נמוך, אזי מי גשמים נקווים אליו מן המקומות הגבוהים והמקווה מתמלא. ברם, כיצד ייקוו מים אל גג לשכת בית הפרוה? את הפתרון לכך מצא אדם שהשתמש באמצעים הנדסיים מיוחדים, כדי לגרום למים לטפס למעלה מעצמם. פעולותיו נראו יוצאות מגדר הרגיל, עד שכונה המקום 'פרוה' - כישוף.

מכשף שחזר בתשובה: בראשונים אנו מוצאים פירושים אחרים על אודות זהותו ועל פשר מעשיו של פרוה זה.

הרא"ש (שם) כותב, כי פרוה היה יהודי מכשף שבנה את הלשכה, לא באמצעות כישוף. אף מהמאירי (בסוגייתנו) משמע, כי פרוה היה יהודי שקלקל מעשיו ועסק בכישוף, אך לימים שב אל אלוקיו והיה ליהודי כשר, ועתה קדוש יאמר לו ואפשר להעניק את שמו ללשכה שבנה.

מחילה תחת הר הבית: הרמב"ם (פירוש המשניות שם) כותב, כי פרוה היה נכרי מכשף שלא בנה את הלשכה כלל, אך היא נקראה על שמו, מפני מעשה מוזר ביותר שאירע עמו: המכשף נתקף בסקרנות עזה, לגבי פשר מעשיו של הכהן הגדול ביום הכיפורים בבית המקדש. לשם כך חדר המכשף ללשכה זו ונקב חור בכותל החוצץ בינה לבין העזרה, כדי לצפות בכהן, ולאחר שנתפס ונהרג כונתה הלשכה על שמו. יש ראשונים שאף כתבו, כי פרוה החל לחפור מחילה תחת הר הבית, כדי להגיע אל קדש הקדשים ולצפות בכהן הגדול בעבודתו שם. אך זממו לא יצא אל הפועל, והוא נתפס ספון במחילתו (רא"ש במידות שם, וכן יש לפרש בתוס' סוף).

ומדוע נקראה הלשכה על שמו? בעל שיח יצחק (מוכא במזהב ומפז עמ' ל"ח) מדגיש, כי בכך חפצו חז"ל להודיע כי אסור בתכלית לראות את עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים.

מפני שראה הקב"ה בתורה שיש צורך במצוות זכור ליציאת מצרים, לפיכך עשה את גלות מצרים וגאולתה...
משום כך, היה שייך אצל אברהם קיום מצוות אלו גם כן...

דף כח/ב אפילו עירובי תבשילין

שבת אצל אברהם אבינו

החידוש בכך, הסביר האדמו"ר מסוכוטשוב זצ"ל, בעל אבני נזר, שבאמת היה אברהם פטור מקיום עירובי תבשילין. הטעם להצריך עירובי תבשילין הוא עבור הכנה מיום טוב לשבת, שאסורה - אם לא הניח עירוב - מפני שליום טוב מעלה על השבת, שקדושתו נובעת מקידוש החדש שבידי ישראל לעומת השבת שקדושה שמים (כן כתב הרמב"ן). אולם אברהם אבינו שהיה קודם מתן תורה וציווי השבת, גם קדושת השבת אצלו לא נבעה מקידוש שמים, אלא ממה שפרש בה ממלאכה וקידושה. שווה היה, איפוא, יום טוב לשבת, ומותר היה להכין מזה לזה אף ללא עירובי תבשילין. ואף על פי כן - "קיים אברהם אבינו... ואפילו עירובי תבשילין" ("מעניה של תורה").

צעילוי נשמת

הר"ר **ישראל מיכל הגר** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע ב' סיון תשע"ה

תנצב"ה

הונצח על ידי בני המשפחה שיחי

מאירים את מסכת יומא

הגמרא המושלמת המחבת את הש"ס על לומדיה

הופיע מסכת יומא

תמונות והמחשבות להבית הגמרא

לראשונה: מוצא מנוקד מפוסק נתן השק ללימוד

• בתוספת משניות בגליון הדף להשלמת לימוד הש"ס • בסוף הכרך נוסף ביאור למשניות - 'מאורות המשנה' • להשלמת הלימוד בהלכה למעשה צורף החיבור הנפלא 'מאורות ההלכה' • הדגשות בתחילת ענין בתוספת.

• ניסח הגמרא והמפרשים מוגה ומתוקן כמיטב המסורת של מהדורת הש"ס של 'עוז והדר' • הגמרא, הרש"י והתוספות מנוקדים ומפוסקים בדיוק ובשלמות • רקע מיוחד להקלת הקריאה ולמניעת כאבי עיניים

מוקד ישיר לגמרות "דף היומי": 02-804-3333